

“ Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı Mevduat Hesaplarından Faiz Geliri Elde Eden Tam Mükellef Gerçek Kişilerin Vergilendirilmesi

Hasan DÖNMEZ*

Öz

Off-shore bankacılık faaliyetinde bulunan banka yada şubeler, yurtdışında bulunmakla beraber, tam mükellef kapsamında olan gerçek kişilerden topladıkları mevduatlar üzerinden faiz tahakkuk ettirmektedirler. Söz konusu kişilere ödenen faizler, Gelir vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 7'nci bendinde sayılan nitelikte bir mevduat faizi olup, menkul sermaye iradı olarak vergilendirilecektir.

Anahtar Kelimeler:Kıyı Bankacılığı, Off-shore, Menkul Sermaye iradı, Mevduat Faizi

Jel Sınıflandırması: G21, H20, H24

TAXATION OF FULL-TAXPAYER REAL PERSONS ACQUIRING INTEREST INCOME FROM OFFSHORE BANKING DEPOSIT ACCOUNTS

ABSTRACT

Banks or branches engaging in off-shore banking activities accrue interests on the deposits they collect from real persons who are abroad and full taxpayers. Interest paid to such persons is deposit interest listed in subparagraph 7 of article 75 of Income Tax Law and it will be taxed as earnings on movable assets.

Keywords: Off-shore Banking, Earnings on Movable Assets, Deposit Interest

Jel Classification: G21, H20, H24

* E. Gelirler Kontrolörü, Vergi Müfettişi

GİRİŞ

Uluslar arası bankacılık literatüründe kıyı ötesi bankacılık anlamına gelen “off-shorebanking” terimi, Türk Bankacılık literatüründe “kıyı bankacılığı” olarak kullanılmakla birlikte doğrudan “off-shore bankacılığı” terimi de kullanılmaktadır.¹ Makalemizde, söz konusu merkezler için “off-shore bankacılığı” terimi kullanılacaktır. Off-shore bankacılığı ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışında kullanılmasını amaçlayan ve ülkede bankacılığın tabi olduğu tüm yasal düzenlemelerin dışında faaliyet gösteren özel bir bankacılık türüdür.

Son yıllarda Türkiye’de kurulu bankalar aracılığı ile tasarruf sahiplerince yurt dışındaki off-shore şubelerinde hesap açtırma işlemleri yaygınlık kazanmıştır. Bugün itibarıyla Türkiye’de kurulu ve yurt dışında şubesi bulunan 12 bankanın, 12 ülkede 80 den fazla il ve ilçede yurtdışı şubesi bulunmaktadır.² Off-shore bankalarındaki hesaplar, vergi avantajına sahip olmalarından dolayı, mevduat sahiplerine, normal mevduat faizinin üzerinde bir faiz geliri elde etme imkanı sağlamaktadır. Tam mükellef kapsamında olan gerçek kişilerin elde ettiği söz konusu faizler, Gelir Vergisi Kanunu’nun 75’inci maddesinin 7’nci bendinde sayılan nitelikte bir mevduat faizi olup, menkul sermaye iradı olarak vergilendirilecektir.

Makalemizde; bankaların uluslar üstü hale gelişinde görülen örgütsel şekillerden biri olan kıyı (off-shore) bankacılığı hakkında bilgiler verilecek olup, bu doğrultuda tam mükellef kapsamında olan gerçek kişilerin off-shore bankacılık faaliyetinde bulunan banka yada şubelerden mevduat faizi adı altında elde etmiş oldukları menkul sermaye iratlarının Gelir Vergisi karşısındaki durumuna ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

1. OFF-SHORE BANKACILIĞI

Off-shorebankacılığı; ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında veya koşullara göre ülke içinde kullanıldığı; uluslararası devletsiz paraların fon fazlası bulunan merkezlerden fon açığı bulunan merkezlere transfer edilmesi gibi finansal hizmetlerin yürütüldüğü; genellikle serbest bölgelerde kurulan merkezlerde faaliyetlerin yürütüldüğü; ülke içindeki bankacılık sektörüne yönelik

olarak düzenlenmiş, tüm yasal düzenlemelerin kapsamı dışında tutulan getirilen mali ve hukusal avantajlar sayesinde müdahale, denetim ve vergilemenin asgari koşullarda tutulduğu ve bu nedenle geçmişte “vergi sığınağı”, günümüzde ise uluslararası kıyı ötesi mali merkezler olarak adlandırılan bankacılık türüdür.³ Ayrıca, kıyı ötesi mali merkezlerde bankalar; faiz oranlarını serbestçe belirleyebilmekte, kambiyo sınırlamalarına, belirli bir likidite disponibilitate oranı uygulanmasına tabi tutulmamakta ve mevduat munzam karşılığı yatırma zorunlulukları ile karşı karşıya kalmamaktadır.

OECD’nin belirlediği kriterlere göre vergi cenneti ülkeler tespit edilmiş ve listelenmiş olsa da diğer uluslararası kuruluşların listelerinde belirtilen ülkeler dışında farklı ülkeler de yer alabilmektedir. Dünya genelinde off-shore merkezi olarak bilinen başlıca ülkeler şu şekilde sıralanabilir: Amerikan Virjin Adaları, Andora, Angila, Bahama Adaları, Cayman Adaları, Dublin, Jersey, Malta, Singapur, Uruguay ve KKTC. Diğer yandan vergi cenneti uygulamalarının çoğunun, zengin devletlerin kontrolü altında varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Buna verilebilecek en iyi iki örnek, Lüksemburg ve Dünya off-shore bankacılığının üçte birine sahip olduğu düşünülen İsviçre’dir.

Tam mükellef kapsamında olan gerçek kişiler, yurt dışında kurulu off-shore bankalar yada şubelerle yürütecekleri işlemleri Türkiye’deki bankalar aracılığı ile yürütür. Bu faaliyetler iki şekilde gerçekleşir. Off-shore bankalar ile yapılan işlemlerde, off-shore bankalar öncelikle Türkiye’deki banka ile muhabirlik sözleşmesi yapmakta ve mevduat işlemlerini bu muhabir banka aracılığıyla yürütmektedir. Off-shore bankalar, muhabir bankada açtıracağı hesap üzerinden bu işlemleri yürütebileceği gibi bu işlemler hesaplar arası havale şeklinde de gerçekleşebilmektedir. Off-shore bankacılık faaliyetinde bulunan şubelerle yapılan işlemler deise yine benzer şekilde Türkiye’deki banka aracılığı ile yürütülmektedir. Özellikle, yurt dışındaki şubeleri aracılığı ile işlem yapan yerli bankalar, vergisel ve faiz avantajları sebebiyle müşterilerini yurtdışındaki şubelerinde hesap açmaya yönlendirmektedir.

1 Hakan, Güçlü, “Kıyı(Off-Shore) Bankacılığı ve İmar Bank Off-Shore Ltd.”, s.1, internet adresi: http://www.hakanguclu.com/calismalar/Off_shore.pdf Erişim:29.11.2014

2 <https://www.tbb.org.tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/subeler/65> Erişim:28.11.2014

3 Hakan, Güçlü, “Kıyı(Off-Shore) Bankacılığı ve İmar Bank Off-Shore Ltd.”, s.1, internet adresi: http://www.hakanguclu.com/calismalar/Off_shore.pdf Erişim:29.11.2014

2. TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLERİN OFF-SHORE FAİZ GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ VE BEYANI

2.1 Tam Mükellef Gerçek Kişilerin Elde Ettiği Off-Shore Faiz Gelirlerinin Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu

Off-shore bankacılık faaliyetinde bulunan banka yada şubeler yurtdışında bulunmasına rağmen, kurulu bulunduğu ülkede ikamet eden kişilerden mevduat toplayamadığı için (dıştan dışa bankacılık faaliyeti yapıldığından), tam mükellef gerçek kişilerden topladıkları mevduatlar üzerinden faiz tahakkuk ettirmektedirler.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, Türkiye'de yerleşmiş olanlara tam mükellef sayılmış ve tam mükellef gerçek kişilerin Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratları üzerinden vergilendirileceği hükme bağlanmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinde ise menkul sermaye iradının tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre; "Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır." Aynı maddenin ikinci fıkrasında "kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır" denilmiş ve yine aynı maddenin 7'nci bendinde, mevduat faizlerinin menkul sermaye iradı olduğu ifade edilmiştir. Bendin devamında bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler ile bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun toplanan paralarla sağladıkları gelirler ve menfaatler de mevduat faizi sayılmıştır. Ayrıca, off-shore banka yada şubeler yurt dışında bulunduğu için ülke mevzuatına tabi değildir. Bu nedenle off-shore banka yada şubelerden elde edilen faiz gelirleri, mevduat faizleri için geçerli olan stopaj uygulamasının dışında kalmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan açıklamalardan anlaşıldığı üzere, tam mükellef kapsamında olan gerçek kişilere ödenen söz konusu faizler, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 7'nci bendinde sayılan nitelikte bir mevduat faizi olup, stopaj uygulamasının dışında kalmaktadır. Elde edilen off-shore faiz gelirleri, yıllar itibarı ile belirlenen beyan sınırını aşması halinde tamamının, menkul sermaye iradı olarak yıllık gelir vergisi beyanına konu edilmesi gerekmektedir.

2.2 Tam Mükellef Gerçek Kişilerin Elde Ettiği Off-Shore Faiz Gelirlerinde İndirim Oranı Uygulanması

Gelir Vergisi Kanunu'nun 76'ncı maddesinin ikinci fıkrasında; "75'inci maddenin ikinci fıkrasının 5, 6, 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına (döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kâr payları, dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç) aşağıda belirtilen indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınır..." hükmüne ilgili bentlerde yer alan menkul sermaye iratlarına indirim oranı uygulanacağı belirtilmiştir.

Off-shore banka ve şubelerinden elde edilen faiz gelirleri için dikkat edilmesi gereken husus, döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ile elde edilen menkul sermaye iratlarına indirim oranı uygulanmayacaktır. Ayrıca, yurt dışındaki bankada döviz cinsinden açılan mevduat hesabından elde edilen faizin vade tarihinde Türk Lirasına çevrilerek ödenmesi durumunda, söz konusu hesabın döviz cinsinden açılmış olma niteliği değişmediğinden, Türk Lirası olarak tahsil edilen faiz gelirin de indirim oranı uygulanması söz konusu olamaz. Türk Lirası cinsinden açılan mevduat hesabından ödenen faiz ile elde edilen menkul sermaye iratlarına ise Gelir Vergisi Kanunu'nun 76'ncı maddesi uyarınca indirim oranı uygulanacaktır. indirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonosu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle Maliye Bakanlığı'nca tespit edilecektir.

2.3 Tam Mükellef Gerçek Kişilerin Elde Ettiği Off-Shore Faiz Gelirlerinin Beyanı

Tam mükellef gerçek kişilerin off-shore bankalarından faiz geliri elde etmeleri halinde, tam mükellefiyet esasında yurt dışından elde edilen gelir niteliğindeki bu gelirin, tutarı ne olursa olsun Gelir Vergisi Kanununun 85'inci ve 86'ncı maddeleri hükmü uyarınca yıllık beyanname ile bildirilmesi gerekmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 85'inci maddesinde mükelleflerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 2'nci maddesinde yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar için aksine hüküm bulunmadıkça yıllık beyanname verecekleri hü-

küm altına alınmıştır. Bu kanuna göre beyanı gereken gelirlerin yıllık beyannameye toplanması zorunludur.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 86'ncı maddesinde ise; sayılan şartlar altında yıllık beyanname verilmeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca, 86'ncı maddenin 1/d bendi gereği; tam mükellefiyette, bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı yıllar itibari ile belirlenen beyan sınırını aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirleri için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Sonuç olarak, off-shore faiz gelirlerinin, yıllar itibari ile belirlenen beyan sınırını aşması halinde tamamının yıllık gelir vergisi beyanına konu edilmesi gerekmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 92'inci maddesinde beyannamenin verileceği zamanlar, 117'inci maddesinde ise yıllık beyana tabi gelirler üzerinden tahakkuk eden vergilerin ödeme zamanları hüküm altına alınmıştır. Söz konusu madde hükümlerine göre; beyanname verme süresi, izleyen yılın Mart ayının başından 25. günü akşamına kadar, ödeme süresi ise, Mart ayı sonuna kadar ve Temmuz ayı sonuna kadar olmak üzere iki taksit olarak belirlenmiştir.

3.DÖVİZ VEYA TÜRK LİRASI OLARAK ELDE EDİLEN OFF-SHORE FAİZ GELİRİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

ÖRNEK 1: Tam mükellef kapsamında olan gerçek kişi Mehmet Kazanır, Türkiye'de bankacılık

faaliyeti gösteren Dışbank'ın Bahrayn şubesi aracılığıyla 20.05.2013 tarihinde off-shore şubesindeki Euro cinsinden açılan mevduat hesabından 50.000 Euro faiz geliri elde etmiş ve bu gelirini beyan etmemiştir. Mehmet Kazanır 2013 yılı hesap dönemi için sadece 30.000 TL ticari bilanço zararını beyan etmiştir. Mehmet Kazanır'ın beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Mehmet Kazanır'ın off-shore hesabından döviz cinsinden elde ettiği faiz geliri, 20.05.2013 tarihindeki Merkez Bankası döviz alış kuru 1 Euro = 2.8826 TL esas alınarak TL'ye çevrilecektir. Bu duruma göre; $50.000 \times 2.8826 = 144.000$ TL elde edilen faiz geliri tutarı olacaktır. Ödenen faiz, döviz cinsinden açılan mevduat hesabından elde edilen faiz geliri olduğu için indirim oranı uygulanmayacaktır. Mehmet Kazanır'ın 2013 takvim yılında elde ettiği 144.000 TL off-shore faiz geliri GVK'nın 86'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının (d) alt bendinde yer alan düzenleme uyarınca, bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 1.390 TL'nin (2013 yılı için) üzerinden olduğundan, menkul sermaye iradı olarak ilgili yıl gelir vergisi beyannamesine dahil edilmesi gerekmektedir. Buna göre Mehmet Kazanır'ın vergiye tabi gelir toplamı, ticari zararı düşüldüğünde $(144.000 - 30.000 =) 114.000$ TL'dir. Mehmet Kazanır'ın ödemesi gereken gelir vergisi; 114.000 TL'nin 60.000 TL'si için 13.845 TL, fazlası olan $(114.000 - 60.000 =) 54.000$ TL için ise $(54.000 \times \% 35 =) 18.900$ TL olmak üzere toplam $(13.845 + 18.900 =) 32.745$ TL'dir. Beyan dışı bırakılan menkul sermaye iradı dikkate alındığında Mehmet Kazanır'ın düzeltilmiş gelir vergisi beyannamesi aşağıdaki gibi olacaktır.

Düzeltilmiş Gelir Vergisi Beyanname Özeti	2013 Takvim yılı
Ticari Zarar	30.000
Menkul Sermaye iradı	144.000
Toplam	114.000
Vergiye Tabii Matrah	114.000
Hesaplanan Gelir Vergisi	32.745
Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi	32.745

ÖRNEK 2: Tam mükellef kapsamında olan gerçek kişi Mehmet Kazanır, Türkiye'de bankacılık faaliyeti gösteren Dışbank'ın Bahrayn şubesi aracılığıyla 20.05.2013 tarihinde off-shore şubesindeki TL cinsinden açılan mevduat hesabından 100.000 TL faiz geliri elde etmiş ve bu gelirini beyan etmemiştir. Mehmet Kazanır 2013 yılı hesap dönemi için sadece 30.000 TL ticari bilanço zararını beyan etmiştir. Mehmet Kazanır'ın beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Öncelikle, Mehmet Kazanır'ın 2013 takvim yılında elde ettiği 100.000 TL off-shore faiz geliri GVK'nın 86'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının (d) alt bendinde yer alan düzenleme uyarınca, bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 1.390 TL'nin (2013 yılı için) üzerinden olduğundan, menkul sermaye iradı olarak ilgili yıl gelir vergisi beyannamesine dahil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, TL cinsinden elde edilen mevduat faizi için Gelir Vergisi Kanunu'nun 76'ncı maddesi uyarınca indirim

oranı uygulanacaktır.Uygulanacak indirimoranı⁴ ise $(100.000 \times \% 53,11=)53.110$ TL'dir. Buna göre Mehmet Kazanır'ın vergiye tabi gelir toplamı, elde ettiği 100.000 TL off-shore faiz gelirlerinden indirim oranı ve ticari zarar düşüldüğünde $(100.000-53.110 -30.000=)$ 16.890 TL'dir.Mehmet Kazanır'ın ödemesi gereken gelir vergisi; 16.890 TL'nin

10.700 TL'si için 1.605 TL, fazlası olan $(16.890 - 10.700 =)$ 6.190 TL için ise $(6.190 \times \% 20 =)$ 1.238 TL olmak üzere toplam $(1.605 + 1.238 =)$ 2.843 TL'dir.Döviz faiz gelirindeki diğer veriler aynen dikkate alındığında, Mehmet Kazanır'ın düzeltilmiş yeni gelir vergisi beyannamesi aşağıdaki gibi olacaktır.

Düzeltilmiş Gelir Vergisi Beyanname Özeti	2013 Takvim yılı
Ticari Zarar	30.000
Menkul Sermaye iradı	100.000
indirim Oranı $(100.000 \times \% 53,11)$ (-)	53.110
Toplam	16.890
Vergiye Tabii Matrah	16.890
Hesaplanan Gelir Vergisi	2.843
Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi	2.843

SONUÇ

Tam mükellef kapsamında olan gerçek kişilerin,off-shore mevduat hesaplarından elde ettiği faiz gelirleri üzerinden gelir vergisi stopajı yapılmaması sebebiyle elde edilme anında bu faiz gelirleri üzerinden bir vergi (stopaj gelir vergisi) ödenmemektedir.Söz konusu kişiler izleyen yılda off-shore mevduat hesaplarından elde edilen faiz gelirlerini beyan etmesi gerekmektedir. Fakat, genellikle off-shore faiz gelirleri için gelir vergisi beyannamesi verilmemekte veya söz konusu off-shore faiz gelirleri verilen beyannameye dahil edilmemektedir. Bu nedenle mükellefler olası bir vergi incelemesi sırasında daha ağır bir yükü karşılamaktadırlar. Tam mükellef gerçek kişilerin, off-shore hesaplardan elde ettikleri vergi kesintisine tabi olmayan ve istisna uygulanmayan menkul sermaye iratları için yıllar itibari ile belirlenen beyan sınırını aşması halinde tamamının yıllık gelir vergisi beyanına konu etmeleri ve söz konusu faiz gelirlerine ilişkin gelir vergisi beyannamesini izleyen yılın Mart ayının başından 25. günü akşamına kadar vermeleri gerekmektedir.

şim:29.11.2014

-<https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/subeler/65> Erişim:28.11.2014

KAYNAKÇA

- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 285 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği
- Güçlü, Hakan, <Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı ve İmar Bank Off-Shore Ltd. >,http://www.hakanguclu.com/calismalar/Off_shore.pdf, Eri-

4 indirim oranı; Vergi Usul Kanununa göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle tespit edilmektedir. Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre 2013 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranı % 3,93'tür. Bu dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı ise % 7,40'tır. Buna göre, 2013 yılında elde edilen bir kısım menkul sermaye iradının beyanında uygulanacak indirim oranı $(\% 3,93 / \% 7,40 =)$ % 53,11 olmaktadır.